

En Paulí Oms

Aquest bisbalenc va formar part del petit grup d'aventurers catalans que va ajudar a aturar l'expansió turca al continent europeu durant el segle XVII

El papa Innocenci XI i els prínceps cristians es mogueren per tal d'aturar l'avanç des turcs per territoris europeus. Ja el 1684 el papa concedia indulgència plenària als bisbalencs que assistissin a les solemnes funcions de les Quaranta Hores, a l'església parroquial, i preguessin per la pau i la unió entre els prínceps cristians i la conversió dels infidels. El mateix any havia patrocinat la creació de la Lliga Santa (Àustria, Polònia, Venècia i, més tard, Rússia) i més endavant promulgaria un jubileu pleníssim per a tots els que anessin a lluitar a Hongria fent costat a l'emperador Leopold, per reforçar l'exèrcit imperial, per lluitar contra el soldà Mehmet IV, sobirà de l'imperi otomà.

L'any 1686, de Flandes i de França, arribaren a Viena guerrers formant regiments comandats per personatges de l'aristocràcia. D'Anglaterra, «un ejército de mucha Nobleza» que presidia el fill bastard del rei Jaume II, James Fitz-James Stuart. Dels diversos estats italians, hi participà un nombrós contingent de voluntaris. De Castella, el rei envià un exèrcit format per «Grandes de España de primera clase con todas sus familias y sequitos militares y adecuados al empeño como compuestos de camaradas y criados bien nacidos: los mas de ellos avian servido en las guerras de España i Flandes».

Catalunya no hi participà oficialment.

La nostra nació, que vivia en aquest segle dins un estat hispànic en règim confederal, tenia una constitució «*Princeps namque*» per la qual el rei espanyol no

podia obligar els seus súbdits catalans a anar a lluitar en una guerra fora de les fronteres del Principat. El poble estava estregat per la forta crisi econòmica conseqüència d'uns llargs períodes de males anyades, de la colpidora pesta bubònica i de les campanyes bèl·liques contra Castella i França, sobretot la proppassada Guerra dels Segadors. Amb tot, la crida de la Cristiandat també es feu sentir en el Principat i un petit grup de voluntaris s'hi engrescà. Tota aquesta campanya la sabem per diversos cronistes del moment, principalment per Francisco Fabro Bremundan que l'any 1687 va publicar el seu llibre *Floro historico de la guerra sagrada contra los turcos*, en el qual llegim «... hablando de los honrados catalanes que fueron a aquella inmortal campaña, diciendo hubo disposición para pasar más de mil a aquella heroyca palestra, pero que hallando los passos atajados en la vecindad, solo cincuenta y cinco, sin nombrarlos, lograron su industria en favor de su generosa resolucion...»

Fill d'un ferrer. Coneixem ben poca cosa del bisbalenc Paulí Oms que es va

enrolar en aquesta expedició. De família molt humil, era fill fadrister d'un ferrer. Seria molt jove, com gairebé tots els seus companys voluntaris, i aniria empès per la misèria que vivia la gent de la seva classe a la Bisbal d'aquell segle. Ells hi posaven, però, per endavant l'aspecte ideològic religiós ja que deien que anaven a morir per la fe de Jesucrist. A més del sentit espiritual, no se'ns escapen els motius aventurers i interessats dels que participaven en aquesta mena de campanyes, cobrant un sou i l'aliment diaris i aprofitantse del botí de guerra i el pillatge quan els soldats mercenaris entraven victoriosos a un lloc habitat.

Un altre cronista Narcís Feliu de la Penya també esmenta aquest grup en la seva *Historia del senyor emperador Leopoldo*, remarcant que es tracta de nois d'extracció humil, de diferents oficis mecànics, però generosos en la intenció i fervorosos en els interessos de la «sagrada» religió catòlica. Segons ell eren dignes d'una gran lloança puix van haver de superar un munt de dificultats inseparables de llur pobresa en aquest llarg viatge i a més desconeixent la llengua dels països que travessaven els grups que hi anaven a peu.

Arribats a Viena van ser rebuts per l'ambaixador del rei castellà en el seu palau, on els acolliren uns quants dies, fins que per ordre de l'emperador se'ls va assignar una casa i els beneficis d'unes propietats per al seu manteniment. Quan s'organitzà definitivament l'armada, no es van integrar en l'exèrcit espanyol sinó que s'incorporaren en

Xilografia representant la Mare de Déu de la Pietat, de gran devoció entre els bisbalencs, en una capçalera dels seus goigs // PROCEDÈNCIA: Col·lecció Jordi Frigola.

un regiment austríac que comandava el comte Wido von Starhemberg.

Invocació a la verge de la Pietat. Per terra i via fluvial el potent exèrcit es dirigí cap a la ciutat de Buda, a Hongria, en poder dels turcs. El mateix Fabro ens ho conta: «...corria el Danubio quajado de embarcaciones cargadas de infanteria, artilleria, municiones y bastimentos». En els atacs i envestides a les defenses turques es van distingir els voluntaris de diversos països, d'entre els quals, els catalans. En no ser un exèrcit regular, era costum utilitzar els cossos de voluntaris en les lluites de guerrilles, o bé fent-ne grups de sabotejadors o posant-los a l'avantguarda quan venia l'assalt final a una fortificació. En Paulí Oms va participar en un d'aquests atacs i va poder saquejar l'habitatge d'un capitost turc. Estant la seva vida en perill va invocar fervorosament la Mare de Déu de la Pietat. Passat el perill va pro-

metre que portaria la senyera brodada d'aquell capitost al santuari de la Pietat, de la Bisbal. Aquest exvot va penjar a l'antiquíssima església de l'hospital bisbalenc amb altres presentalles dels devots locals. L'any 1781, en el seu llibre *Atlante español*, el madrileny Bernardo Espinalt diu: «... se ve en el dia pendiente al medio de su Iglesia un estandarte que tomo Paulino de Oms, natural de esta Villa, en una batalla contra los moros en Buda, ciudad capital de Ungría en el año 1686, quien considerando que presentandolo al General le daria algun premio, no lo quiso entregar, expresando que la Virgen Maria de la Piedad, le habia librado en aquella guerra y por consiguiente queria presentarselo en reconocimiento de aquel beneficio a la misma Virgen».

En els seus *Anales de Cataluña*, N. Feliu de la Penya explica que el rei espanyol Carles II comunica la victòria dels exèrcits cristians a l'Ajuntament de Barcelona i a la Generalitat: «...a 4 de noviembre [1686] fué servido su magestad participar a la Ciudad y Diputacion y demas comunes la conquista de Buda, rendida a los pies del invicto Emperador Leopoldo gloria de la siempre Catolica y Augusta Casa de Austria, Baluarte de la Iglesia y Propugnaculo de la Fe...»

La ciutat de Barcelona ho va celebrar amb solemnes funcions religioses a la catedral: un tedèum d'acció de gràcies per als vius i un funeral per als difunts. Dels 55 voluntaris catalans, només en van tornar uns 15, entre els quals, el bisbalenc Paulí Oms.

A dalt, un gravat de la ciutat de Buda. Al detall, el comte Wido von Starhemberg, retratat en un gravat coetani, a les ordres del qual va lluitar Paulí Oms durant el setge de Buda // PROCEDÈNCIA: Col·lecció Jordi Frigola.

Tres generacions de ceramistes

EN LLUÍS PUIGDEMONT I L'ANNA PASCUAL, DE LA BISBAL D'EMPORDÀ, REGENTEN AQUEST NEGOCI FAMILIAR DE CERÀMICA QUE VA FUNDAR L'AVI D'EN LLUÍS L'ANY 1930

Jordi Frigola i Arpa > TEXT // Josep Burset > FOTOGRAFIA

El taller artesanal de ceràmica de Lluís Puigdemont situat al carrer Indústria, de la Bisbal, just al costat del Terracotta Museu, és una continuïtat del que va fundar un altre Lluís Puigdemont, l'any 1930, avi del nét del mateix nom. Són ja tres generacions, si bé els descendents del fundador es van desdoblar en dos tallers de germans i avui existeixen amb el parentiu de cosins germans, cadascun amb taller propi. Curiosament en totes tres generacions els que van començar i continuar aquest obrador s'han dit sempre Lluís. És un cas que sempre havia tingut una tradició a Catalunya: els fills segueixen l'ofici dels avis i dels pares i en perpetuen el nom i el cognom.

Aquest taller és, doncs, del tipus familiar i el porta el matrimoni format per Lluís Puigdemont i Anna Pascual i els ajuda un terrisser, Josep Matés, que és un operari autònom que a part té taller propi a casa seva, on elabora ceràmica negra. L'Anna i en Lluís expliquen que en Josep és un romàntic de

la ceràmica que li agrada recuperar les formes dels atuells de la terrissa antiga i que reproduceix inspirant-se en peces sorgides de les excavacions de les ciutats iberogregues d'Ullastret i d'Empúries. En Josep a can Puigdemont és el que fa anar el torn i en Lluís fa les peces que s'emmotllen amb premsa, com ara plats i plates i també és el que poleix les peces quan surten del torn i el que té cura d'enfornar i totes les altres feines, ajudat per l'Anna.

La decoració de les peces. L'Anna Pascual té estudis universitaris i fa temps es va llicenciar en filologia catalana, o sigui que és una filòloga ceramista. De ben joveneta ja sentia interès pel dibuix i la pintura, influïda per la família: el seu avi i el seu pare eren coneguts fusters i ebenistes i la tia Rosa Pascual, modista a qui agradava dibuixar i pintar, li van despertar aquesta afició i ara l'ha pogut portar a la pràctica. Ella és l'encarregada de decorar els objectes que fabriquen, amb dibuixos de flors, sanefes, formes

adicional llanterna, una mena de setrill amb el qual el terrisser d'abans feia caure el líquid a pols resseguint sobre la superfície: així dibuixava les formes que es volien realitzar.

A can Puigdemont treballen amb terra argila que els subministra l'empresa Trayter, amb la qual fabriquen jocs de cafè, tasses per esmorzar, gots, gerres, teteres, salers, cullerers i objectes per al servei de taula, com plats i plates, o bé peces per decorar les estances d'un habitatge.

La sortida dels seus productes es fa a través dels clients que els els compren per revendre a les seves botigues. A la Bisbal, només subministren a un comerç en exclusiva, al barri de l'Aigüeta, a la carretera, perquè, segons diuen, els interessa més que hi hagi un negoci que s'especialitzi en la seva obra, entre les d'altres fabricants bisbalencs. També tenen com a clients alguns botiguers de Barcelona. I així mateix venen a comerciants de França, de diverses poblacions i negocis, a l'Ardèche, la Provença, l'Arieja, el Perigord i la Bretanya. A Alemanya, tenen un client a la ciutat de Colònia i en un principi del seu negoci també havien venut gènere a algun botiguer d'Holanda.

De totes maneres, en Lluís Puigdemont explica que el seu taller és petit i senzill i no pretén fer una gran producció ni muntar una gran fàbrica. Es dediquen a subministrar a uns clients

geomètriques, espirals, cargols, peixos... Els colors que prefereix combinar l'Anna són el vermell i el verd. El color de fons d'aquestes peces es fa amb pinzell i els dibuixos es tracen amb una pera de goma i xeringa, un estri que ha substituït ja fa molts anys la tan tra-

En Lluís Puigdemont i Sabater, segona generació de la nissaga, treballant al torn. Dècada dels 60 // PROCEDÈNCIA: Col·lecció família Puigdemont.

A dalt, l'Anna Pascual i en Lluís Puigdemont, la tercera generació, davant d'alguns productes que fabriquen: gots, tasses, gerres, plats... A baix, en Pere Martínez Noguera, la Pietat Puigdemont, la Nuri Plaja i la Rosa Pascual treballant al taller de can Puigdemont. Dècada dels 60 // PROCEDÈNCIA: Col·lecció família Puigdemont.

fixos i a anar superant la crisi que fa anys pateix el sector. Avui sembla que la ceràmica hagi passat de moda tot i que a la Bisbal se'n va mantenint el seu interès. Això contrasta amb l'època –la dècada dels seixanta i setanta del segle passat– en què es produí una afició i una eufòria per part d'autòctons i estrangers en la qual augmentaren les fàbriques i tallers; era el temps en què va sorgir el costum de regalar objectes de terrissa o en què molts turistes estrangers se'ls enduien de record cap el seu país.

Els bisbalencs recorden molt bé que s'instal·laren moltes botigues que van donar caràcter al barri de l'Aigueta, les voreres del qual s'omplien de gent, cotxes i autocars els mesos d'estiu. Només com un altre exemple d'aquesta afició cap el món ceramista cal esmentar que l'any 1969 es va muntar una exposició al castell de la Bisbal –'Ceràmica catalana actual'– que va ser visitada als mesos de juliol i agost per més de quinze mil persones; va tenir un reconegut èxit entre bisbalencs i forasters.

Visitar l'obrador d'en Lluís i l'Anna, el seu forn i la petita exposició de la manufactura que hi tenen és com si ens traslladéssim un quants segles enrere, quan va començar a haver-hi terrissers a la població, tots els quals treballaven i tenien el negoci d'estructura familiar, com aquest. Entrar en aquest petit món de can Puigdemont on es respira la flaire suau i humida de l'argila, veure-hi com la terra pren forma, sentir la fredor trencada per l'escalf del forn i rebre l'acollidora amabilitat dels seus propietaris és com viure, en concret, un trosset de la Bisbal, un dels més ancestrals i un dels més entranyables.